

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0826U004890

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 27-08-2026

Статус: Запланована

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Лихацький Андрій Васильович

2. Andrii V. Lykhatskyi

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: 0009-0002-3735-2862

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 033

Назва наукової спеціальності: Філософія

Галузь / галузі знань: гуманітарні науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Філософія

Дата захисту: 31-08-2026

Спеціальність за освітою: Комп'ютерні системи та мережі

Місце роботи здобувача: Національний університет "Одеська політехніка"

Код за ЄДРПОУ: 43861328

Місцезнаходження: пр. Шевченка, Одеса, 65044, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 14004

Повне найменування юридичної особи: Національний університет "Одеська політехніка"

Код за ЄДРПОУ: 43861328

Місцезнаходження: пр. Шевченка, Одеса, 65044, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Національний університет "Одеська політехніка"

Код за ЄДРПОУ: 43861328

Місцезнаходження: пр. Шевченка, Одеса, 65044, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 28.23, 02.15.52

Тема дисертації:

1. Трансформація світоглядної парадигми у процесі формування штучного інтелекту.
2. Transformation of the Worldview Paradigm in the Process of Artificial Intelligence Formation.

Реферат/анотація:

1. Дисертаційне дослідження присвячене філософському аналізу трансформації світоглядної парадигми під впливом штучного інтелекту та розробці концептуального апарату для осмислення цієї трансформації. Актуальність роботи зумовлена тим, що сучасні системи машинного навчання, великі мовні моделі, генеративні алгоритми й автономні агенти не лише змінюють практики людської діяльності, а й проблематизують фундаментальні категорії антропоцентричного світогляду: інтелект, свідомість, агентність, творчість, відповідальність і знання. Метою дослідження є комплексний філософський аналіз зміни світоглядної парадигми під впливом ШІ та визначення її онтологічних, епістемологічних, аксіологічних і праксеологічних наслідків. Методологічну основу становлять концепція наукових революцій Т. Куна, герменевтична традиція Г.-Г. Гадамера і П. Рікера, феноменологія техніки М. Гайдеггера та Д. Іде, акторно-мережева теорія Б. Латура, філософія свідомості й сучасна етика ШІ. Застосовано методи історизму, компаративний, феноменологічний, герменевтичний та системно-структурний аналіз. Установлено, що світоглядна парадигма є системною єдністю онтологічного, епістемологічного, аксіологічного та

праксеологічного компонентів. Історичний аналіз переходів від космоцентризму через теоцентризм і антропоцентризм до сучасної плюралістичної парадигми дав змогу визначити механізми парадигмальних змін: накопичення аномалій, появу альтернативної концептуальної схеми та соціокультурні трансформації. Сучасний стан визначено як «парадигму-в-кризі», у межах якої ШІ виступає одним із ключових каталізаторів подальшого зсуву. Виявлено чотири філософські виклики, пов'язані із ШІ: онтологічну неоднозначність систем, що не вкладаються у класичну дихотомію суб'єкт/об'єкт; епістемічну непрозорість нейронних мереж; дифузію відповідальності у гібридних системах людина-ШІ; емерджентну креативність, що проблематизує межу між творчим актом і обчислювальним процесом. Визначено чотири механізми світоглядної трансформації: перформативну адаптацію, епістемічну делегацію, нормативне зрушення та онтологічну реконфігурацію. Їх взаємодія формує парадигмальний дрейф — поступову зміну базових координат людського світосприйняття. Наукова новизна полягає в розробленні концепцій герменевтики непрозорості, алгоритмічної субстанційності та уточненні моделі розподіленої агентності. Герменевтика непрозорості пропонує інтерпретувати результати алгоритмічних систем через патерни їхньої поведінки, застосовуючи калібровану довіру, ітеративну верифікацію, контекстуалізацію та метакогнітивну рефлексію. Алгоритмічна субстанційність описує ШІ як квазі-агента з каузальною ефективністю без феноменальної свідомості, який не редукується ані до простого інструмента, ані до повноцінного суб'єкта. Модель розподіленої агентності пояснює дію в людсько-машинних системах як результат взаємодії людей, алгоритмів, даних та інфраструктури й обґрунтовує перехід від індивідуальної провини до диференційованої колективної підзвітності. Досліджено когнітивну гібридизацію та формування «екзокортексу» — зовнішніх когнітивних структур, інтегрованих із ШІ. Показано, що епістемічна делегація змінює структуру пізнання та людської ідентичності, а традиційні інтелектуальні чесноти доповнюються алгоритмічною грамотністю, критичним промптингом та епістемічним розсудженням. Проаналізовано проблему узгодження цінностей, алгоритмічну справедливість, епістемічну несправедливість і розподілену відповідальність. Практичне значення результатів полягає у можливості їх застосування в освіті, праві, медицині та публічному управлінні для формування алгоритмічної грамотності, регуляторних підходів, принципів відповідального використання ШІ й розподілу відповідальності за алгоритмічні рішення. Обґрунтовано, що трансформація під впливом ШІ має ознаки антропологічної парадигмальної зміни. Її визначальною рисою є гібридність: не заміщення людського машинним, а формування нових способів людсько-машинної коеволюції, що змінюють способи буття, пізнання, дії та формування цінностей.

2. The dissertation presents a philosophical analysis of the transformation of the worldview paradigm under the influence of artificial intelligence and develops a conceptual framework for understanding this transformation. The relevance of the study stems from the fact that contemporary machine-learning systems, large language models, generative algorithms, and autonomous agents are not only changing human practices but also challenging fundamental categories of the anthropocentric worldview: intelligence, consciousness, agency, creativity, responsibility, and knowledge. The aim of the research is to provide a comprehensive philosophical analysis of worldview transformation under the influence of AI and to identify its ontological, epistemological, axiological, and praxeological consequences. The methodological framework combines T. Kuhn's theory of scientific revolutions, the hermeneutic tradition of H.-G. Gadamer and P. Ricoeur, the phenomenology of technology developed by M. Heidegger and D. Ihde, B. Latour's actor-network theory, philosophy of mind, and contemporary AI ethics. The study applies historical, comparative, phenomenological, hermeneutic, and system-structural methods. The worldview paradigm is defined as a systemic unity of ontological, epistemological, axiological, and praxeological components. Historical analysis of transitions from cosmocentrism through theocentrism and anthropocentrism to the contemporary pluralistic paradigm makes it possible to identify three mechanisms of paradigm change: the accumulation of anomalies, the emergence of an alternative conceptual scheme, and socio-cultural transformation. The contemporary condition is characterized as a "paradigm-in-crisis," within which AI acts as one of the principal catalysts of further change. Four philosophical challenges associated with AI are identified: the ontological ambiguity of systems that do not fit the classical subject/object dichotomy; the epistemic opacity of neural networks; the diffusion of responsibility in hybrid human-AI systems; and emergent creativity, which

problematizes the boundary between creative acts and computational processes. Four mechanisms of worldview transformation are distinguished: performative adaptation, epistemic delegation, normative shift, and ontological reconfiguration. Their interaction generates paradigmatic drift, understood as a gradual transformation of the basic coordinates of human perception of the world. The scientific novelty of the dissertation lies in the development of the concepts of hermeneutics of opacity and algorithmic substantiality and in the refinement of the model of distributed agency. Hermeneutics of opacity proposes interpreting algorithmic systems through patterns of their behavior while relying on calibrated trust, iterative verification, contextualization, and metacognitive reflection. Algorithmic substantiality describes AI as a quasi-agent possessing causal efficacy without phenomenal consciousness and reducible neither to a mere tool nor to a full-fledged subject. The model of distributed agency interprets action in human-machine systems as the result of interaction among humans, algorithms, data, and infrastructure and supports a shift from individual culpability toward differentiated collective accountability. The study examines cognitive hybridization and the formation of an “exocortex” – external cognitive structures integrated with AI systems. Epistemic delegation is shown to transform both the structure of cognition and human identity, while traditional intellectual virtues are supplemented by algorithmic literacy, critical prompting, and epistemic discernment. The dissertation also analyzes value alignment, algorithmic fairness, epistemic injustice, and distributed responsibility. The practical significance of the results lies in their potential application in education, law, medicine, and public administration for developing algorithmic literacy, regulatory approaches, principles of responsible AI use, and models for allocating responsibility for algorithmic decisions. It is argued that AI-driven transformation displays the characteristics of an anthropological paradigm change. Its defining feature is hybridity: not the replacement of the human by the machine, but the formation of new modes of human-machine co-evolution that transform ways of being, knowing, acting, and forming values.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Нове вирішення актуального наукового завдання

Публікації:

- Lykhatskyi, A. (2024). The Convergence Of Artificial Intelligence And Human Identity In Contemporary Philosophical Discourse. *Культурологічний альманах*, (1), 206–212.
<https://doi.org/10.31392/cult.alm.2024.1.25>
- Lykhatskyi, A. (2025). From manipulation to expression: The philosophical shift to natural language interfaces. *Humanities Studies: Pedagogy, Psychology, Philosophy*, 13(2), 88–102.
<https://doi.org/10.31548/hspedagog/2.2025.88>
- Lykhatskyi, A. (2025). Cognitive horizons of humanity: Ethical challenges of superintelligent AI in the global context of rights and justice. *Philosophy, Economics and Law Review*, 5(1), 35–49.
<https://doi.org/10.63341/2786-491X-2025-1-35>
- Lykhatskyi, A. (2025). Hybrid epistemology: Emergent knowledge forms in the age of human-AI cognitive integration. *The Bulletin of Yaroslav Mudryi National Law University Series Philosophy Philosophies of Law Political Science Sociology*, 3(66). <https://doi.org/10.21564/2663-5704.66.337968>
- Lykhatskyi, A., & Chorna, L. (2026). AI as cognitive extension: Reshaping human knowing. *The Bulletin of Yaroslav Mudryi National Law University Series Philosophy Philosophies of Law Political Science Sociology*, 1(68). <https://doi.org/10.21564/2663-5704.68.349837>

- Lykhatskyi, A. (2023). Simulation and modelling in philosophy: AI's role in exploring ethical dilemmas. Proceedings of the 1st International Scientific and Practical Internet Conference «Achievements of 21st Century Scientific Community», September 14–15, 2023, Dnipro, Ukraine, pp. 14–15.
- Lykhatskyi, A. (2023). Embracing AI in education: A tool for transformation and inclusion. Proceedings of the 2nd International Scientific and Practical Internet Conference «Education via Distance Learning and other Pedagogical Challenges», September 21–22, 2023, Dnipro, Ukraine, pp. 25–26.
- Lykhatskyi, A. (2024). Artificial intelligence and creativity: A new understanding of authorship. Proceedings of the XVII International Scientific and Practical Conference «Information education and professional communicative technologies of the 21st century», September 11–13, 2024, Odesa, Ukraine.
- Lykhatskyi, A. (2024). Moral responsibility and AI: Who's accountable for decentralized systems' decisions? Proceedings of International scientific and practical conference «Current issues of science, education and society in modern conditions», September 12, 2024, Tampere, Finland.
- Lykhatskyi, A. (2024). AI and Free Will: The Problem of Determinism in a World of Decentralized AI. Proceedings of the 2nd International Scientific and Practical Internet Conference «Impact of Artificial Intelligence and Other Technologies on Sustainable Development», pp. 9–10, December 18–19, 2024, Dnipro, Ukraine.
- Lykhatskyi, A. (2025). Beyond The Black Box: Toward AI Hermeneutics For The Machinic Unknown. Proceedings of the XVIII International Scientific and Practical Internet Conference «Information education and professional communicative technologies of the 21st century», September 10–12, 2025, Odesa, Ukraine.

Наукова (науково-технічна) продукція: методи, теорії, гіпотези

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації: Планується до впровадження

Зв'язок з науковими темами: 0122U002044

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Чорна Лідія Валеріївна

2. Lidiia V. Chorna

Кваліфікація: д.філос.н., доцент, 09.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-8527-2416

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національний університет "Одеська політехніка"

Код за ЄДРПОУ: 43861328

Місцезнаходження: пр. Шевченка, Одеса, 65044, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Триняк Майя Вікторівна
2. Maya V. Trynyak

Кваліфікація: д.філос.н., професор, 09.00.10

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-4981-8535

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

Код за ЄДРПОУ: 02125585

Місцезнаходження: вул. Алчевських, Харків, Харківський р-н., 61002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Дзьобань Олександр Петрович
2. Oleksandr P. Dzoban

Кваліфікація: д.філос.н., професор, 21.03.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-2075-7508

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Код за ЄДРПОУ: 02071139

Місцезнаходження: вул. Григорія Сковороди, Харків, Харківський р-н., 61024, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Доброєр Наталія Вікторівна
2. Nataliia V. Dobroier

Кваліфікація: к. культ., доцент, 26.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-9712-9219

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національний університет "Одеська політехніка"

Код за ЄДРПОУ: 43861328

Місцезнаходження: пр. Шевченка, Одеса, 65044, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Фомін Олександр Олексійович

2. Oleksandr O. Fomin

Кваліфікація: д.т.н., професор, 05.13.06

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-8816-0652

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національний університет "Одеська політехніка"

Код за ЄДРПОУ: 43861328

Місцезнаходження: пр. Шевченка, Одеса, 65044, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради

Павленко Віталій Данилович

Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні

Павленко Віталій Данилович

Відповідальний за підготовку
облікових документів

Лихацький Андрій Васильович

Реєстратор

Юрченко Тетяна Анатоліївна

Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності

Юрченко Тетяна Анатоліївна